

מאמר מקורי

"לקחת את אמא אתי בתרמיל": הטלפון הסלולרי והחוויה התרמילאית

חננאל רוזנברג*

תקציר

מאפייניו הייחודיים של הטלפון הסלולרי – ניידותו, נשיאתו על גוף האדם והזמינות התמידית שהוא מאפשר – מאתגרים את היתכנותם של מרחבים מבודדים בחיי הפרט. מרחבים אלה, כדוגמת פסקי זמן תרבותיים, פעילויות פנאי ומסעות תרמילאות, מחייבים מידה מסוימת של חוויית ניתוק מהיום-יום, המאוימת על ידי הנוכחות התמידית של הטלפון הסלולרי. המחקר הנוכחי בוחן את מקומו בעיצוב החוויה התרמילאית ואת משמעותן של פרקטיקות השימוש וההימנעות מהמכשיר באמצעות שאלונים (N=105) וראיונות עומק (N=14). נמצא כי קבוצה גדולה (כשלושים אחוז) מהתרמילאים בוחרים לא לשאת עמם את המכשיר הסלולרי. גם בקרב המטיילים הסלולריים נמצא ניסיון לצמצם את הזמינות ולהגיע לשליטה מקסימלית בהיקף ובתזמון התקשורת. פרקטיקות הימנעות אלה נגזרות מהבניית הנרטיב האישי של החוויה התרמילאית כחוויית ניתוק אסקפיסטית, ומניסיון לשמר את הטיול כמרחב מנותק ומבודד באקלים רווי טכנולוגיה. נוסף על כך נמצא כי התרמילאים מייחסים משקל רב להורים בהכרעה אם לשאת עמם את המכשיר בטיול או להימנע ממנו, וכי ההורים הם הנמען המרכזי של התקשורת באמצעות הסלולר. המאמר מרחיב את הדיון במטפורת הטלפון הסלולרי כאובייקט מעברי, דרך העתקת תפקוד זה מגילאי הילדות וההתבגרות אל גילאי העשרים והשלושים של התרמילאים. ברובד נוסף ישנה התייחסות לתפקודו הייחודי כסמל סטטוס מהופך, באופן שונה מתפקודו בהקשר היום-יומי.

*חננאל רוזנברג (hananelr@yahoo.com) הוא סטודנט לתואר שלישי במחלקה לתקשורת באוניברסיטה העברית ומרצה בבית הספר לתקשורת באוניברסיטת אריאל. המאמר מבוסס על פרק מתוך עבודת דוקטור הנכתבת בהנחייתם של פרופ' מנחם בלונדהיים ופרופ' אליהוא כץ. ברצוני להודות להם על מסירותם ותמיכתם. תודתי נתונה גם לד"ר רבקי ריבק ולקוראים האנונימיים על הערותיהם המחכימות.

מבוא

הניידות על כל משמעה – הפיזיים והסימבוליים – נתפסת כאחד ממאפייני המובהקים של העידן הגלובלי (Urry, 2002). הניידות כתנועה פיזית מתגלמת בין היתר בתופעת התיירות המתפשטת ומקיפה את רוב ארצות העולם: מספר התיירים בעולם בשנת 2012 הוערך ביותר ממיליארד (UNWTO, 2013). אפשר למצוא את ביטוייה הקיצוני של הניידות התיירותית – ה'היפר ניידות' (hypermobility) – בתופעת התרמילאות ההופכת לסמל תרבות של עולם הולך ומתנייד (Paris, 2010). על הניידות הפיזית במרחב נוספת ניידות המידע, המתפתחת במקביל להשתכללותם של אמצעי התקשורת. שינוי זה מתייחס למגוון הממדים של תמסורת המידע: מהירותו, נפח הידע שאפשר להעבירו, המעבר ממידע המצוי בספרייה פיזית לקבצים המאוחסנים בענן הווירטואלי, וחשוב לא פחות – ניידותו של המדיום התקשורתי עצמו. במובן זה מגלם הטלפון הסלולרי את שני מובני הניידות המתפתחת: זו הפיזית, של אובייקט בתנועה, וזו המתייחסת לתעבורת המידע – ביטולה הכמעט מוחלט של הגבלת הנגישות למסוף תקשורת קונקרטי, והרחבתה לכל מקום שבו יש תנועה אנושית (Vries, 2005).

נקודת השקפה זו היא נושא של המחקר הנוכחי: מקומו של הטלפון הסלולרי במסגרת המסע התרמילאי של צעירים ישראלים. הסלולר נתפס כמדיום המאפשר אמנציפציה לקבוצות חברתיות מגוונות: נשים, בני נוער ואנשים מוגבלי תנועה. מצד שני, מחקרים שנעשו לאחרונה התמקדו בממדי הפיקוח והמעקב שמאפשר הטלפון הסלולרי אחר הפרט הנושא אותו (McEwen, 2011) והמרחב שבו הוא נוכח (Humphreys, 2011). סביב המתח שבין עצמאות לתלותיות, חופש ופיקוח, מעניק ההקשר התרמילאי משמעות נוספת לנוכחותו של הסלולר. בבסיס החוויה התרמילאית עומד מניע אסקפיסטי השואף אל מרחב הרחוק מהיום-יום (Katz & Foulkes, 1962). המסע התרמילאי משמש דוגמה לניתוק המאפשר נוכחות מלאה ובלעדית של הפרט במקום ובזמן שבו הוא נוכח. יצירתו של המרחב המבודד של המסע – פיזית ותודעתית – היא קריטית לחווייתו של התרמילאי. לעומת זאת אופיו של הטלפון הסלולרי, בהיותו נייד וצמוד לגוף האדם, הופך את נושא למסוף תקשורת ומגביל מאוד אפשרויות של ניתוק תקשורתי של הפרט מחוויות השגרה ומסביבת היום-יום. פוטנציאל זה מועצם במציאות של היום שבה גם כפרים מרוחקים ומבודדים במדינות המתפתחות מרושתים ברשת הסלולרית, ובכך מאותגרת חוויית התרמילאות בצורתה המוכרת לנו עד כה.

רקע תאורטי

הטלפון הסלולרי במרחב המבודד

ברוח התאוריות הטכנולוגיות אפשר לדון בתפקודו של הטלפון הסלולרי לאור מאפייני המרכזיים (Ito, 2005; Vries, 2005): ניידותו, נשיאתו התמידית על גוף האדם, ואופיו הפרסונלי של המדיום (Portable, Pedestrian, Personal). כמדיום דו-כיווני, הנישא תדיר על גוף האדם, מתבטלת כמעט לחלוטין מגבלת המסופיות – היינו הצורך בגישה למסוף תקשורת קבוע וזמין –

שאפינה את אמצעי התקשורת המסורתיים (Fortunati, 2002). לשינוי זה יש משמעות כפולה: מלבד עצם היותו נייד, הרי שחיוג לטלפון סלולרי הוא לעולם שיחת "אדם לאדם", בניגוד לתקשורת של "מקום למקום" במכשירים ניחים (Shifman & Blondheim, 2007). שינוי זה הופך, בהשאלה, את גוף האדם למסוף תקשורתי והטלפון הסלולרי משמש כאיבר התקשורת של גוף זה. נוכחותו המתמדת על גוף האדם מתבטאת בחוויה פיזית של המדיום הטכנולוגי עד כדי איחוד תודעתי של המכשיר עם הסכמה הפיזית (embodiment) של הגוף (Richardson, 2007). בשל ממדי הפיזיות והחיבוריות של הטלפון הסלולרי היו שהעניקו לו את הדימוי של "חבל טבור" (Ling, 2004). ברוח זו אפשר אף לטעון כי הנוכחות הפיזית והסימבולית של אופציית הקשר המתמיד עם הסביבה מעניקה לטלפון הסלולרי מאפיינים מובהקים של "אובייקט מעברי" במובן של ויניקוט (Winnicott, 1965), בייחוד בתפקודו במרחב הפנים-משפחתי בקשרי הורים-ילדים (Ribak, 2009). האופי הפרסונלי של הטלפון הסלולרי, מעבר לתפקודו כסמל סטטוס חברתי, מתבטא בהענקת איכויות אישיות המשקפות דימויים וייצוגים נבחרים מעולמו הפרטי של בעל המכשיר (Katz, 2003). כך למשל, נוטים בני נוער להחפיץ את הטלפון הסלולרי תוך שימוש במגוון אסטרטגיות דוגמת אחסון והצגה סלקטיבית של תמונות, סרטונים והודעות טקסט אישיות, בחירה ייחודית של רינגטונים ועיצובו החיצוני של הסלולר כאובייקט אפנתי (Campbell, 2006).

המצב שבו הופך כל אדם למסוף תקשורת נייד והקשר הבין-אישי משתחרר ממגבלות של נוכחות פיזית קונקרטי, מאתגר פרקטיקות חברתיות המתבססות על תפיסות מרחב וזמן מסורתיות (Katz & Aakhus, 2002; Ito, Okabe & Anderson, 2007). כך למשל מאתגר המדיום הסלולרי פרקטיקות של ניתוק הפרט מסביבתו, אם של הפרט המבקש את בידודו באופן וולנטרי ואם על פי דרישה של ארגון או של קבוצה חברתית. הניסיון ליצור מרחבים מבודדים ללא "הפרעה סלולרית" נדונה בממדים מספר: ברמה המוסדית-ארגונית, כגון בספריות ציבוריות (Lever & Katz, 2007) ובכיתות הקולג' (Campbell, 2006); וברמה החברתית-תרבותית בניסיונות הביות של הטלפון הסלולרי בידי קבוצות בעלות אידאולוגיות של בידול והתנתקות מהמרחב התרבותי הסובב, כגון כת האמיש (Umble, 2000) והקהילה היהודית-חרדית (Campbell, 2007). מחקרים אלה מתארים אקלים תקשורתי חדש, שבו יצירה של מרחב מבודד – ארגוני או תרבותי – המנתק את הפרט מסביבות מתחרות, אינה מובנת מאליה. הדומיננטיות של הטלפון הסלולרי כמעצב אקלים תקשורתי חדש במרחב המבודד, הפיזי או הסימבולי, מתבטאת גם בסיטואציות לימינליות של "פסקי זמן" תרבותיים (Wagner, 1977). בהקשר זה מתאר לוין (Levin, 2008) את מקומו של הסלולר בשינוי שנוצר בחוויית שירות המילואים הצבאי, שנתפס באופן מסורתי כפסק זמן המתקיים במרחב מבודד מחיי היום-יום. במובן זה הטיול התרמילאי הוא מקרה בוחן נוסף לתפקודו של הטלפון הסלולרי במרחב מבודד ומנותק, אולם בשונה מהמחקרים שהוצגו לעיל, סיטואציה מנותקת זו היא אישית וולנטרית, ואיננה נכפית בידי ארגון או בשמה של אידאולוגיה קבוצתית.

תיירים ותרמילאים באקלים תקשורת משתנה

למרות השינויים בתופעת התרמילאות וריבוי גווניה, המניעים המרכזיים שבבסיס התופעה נותרו כשהיו, ובראשם אסקפיזם ושאיפה לחוויה מוחלטת של חופש (Avrahami, 2001; Noy, 2007). נרטיב זה משפיע על יעד הטיול ועל אופיו: "התרמילאי המנותק" של הודו, "הטרקים האתגריים" בדרום אמריקה ובנפאל, וכן הלאה (Maoz, 2005; Noy, 2002; 2004). בקרב התרמילאים הישראלים,¹ המזרח הרחוק והודו בפרט הם היעדים המבוקשים ביותר. ליעד זה מגיע מספר כפול של תרמילאים מאשר למדינות דרום אמריקה המדורגות במקום השני (הוכברג, 29.10.2012). הפופולריות של הודו טמונה בין היתר בעלות השהייה הזולה, בהתמסדותם של אתרי התיירות המקומיים ובתפיסתה כאתר לימינלי מנותק המשמש מעין אנטי-תזה לעולם המערבי (Featherstone, 1996). ההפרדה הפיזית, הריחוק מהמשפחה וההתנתקות מטרדות היום-יום מאפשרים את כינונה של חוויה לימינלית זמנית (Cohen, 2004). בכך מועצמות במטייל חוויות הניתוק וחוסר הפיקוח שאליהן הוא שואף: רצון לניתוק מהמשפחה, מלחציה של החברה המערבית התחרותית ומהאווירה הפוליטית-תרבותית בישראל (Salmon, 1998). בקרב הקבוצה הגדולה של התרמילאים הישראלים שזה כבר השתחררו משירותם הצבאי, הרצון להתנתק מוסבר גם כקריאת תיגר על המסגרת הצבאית הלוחצת. אך למרות הנרטיב האסקפיסטי, רוב התרמילאים הישראלים מתכנסים בקהילות תרמילאים נפרדות, הכוללות סממני לבוש, שפה ונורמות התנהגות אופייניים. מצב פרדוקסלי זה מכונן מציאות שבה נתון התרמילאי בלבה של בועה ישראלית אך בניתוק תודעתי כמעט מוחלט מהמסגרות החברתיות, המשפחתיות והפוליטיות שנותרו בארץ (Maoz, 2006).

שינוי מהותי שמבחין בין תרמילאות שנות השישים והשבעים לבין דור התרמילאים הנוכחי הוא היכולת לשמור על קשר רציף עם המסגרות המשפחתיות והחברתיות (Riley, 1988). הנגישות המתמדת למדיה חדשים, כמו גם המחירים הזולים של שיחות הטלפון, מאפשרים למטיילים שמירה על קשרים אלה גם במהלך הטיול (Urry, 2002). ואכן, תיירים רבים מדווחים כיום על עיסוק מתמיד במהלך הטיול גם בדברים שהם חלק אינטגרלי ממסגרות חיי היום-יום בבית (McCabe, 2002). במושגיה של התפיסה האינטר-סובייקטיביות שבהם אעשה שימוש במחקר זה, "זמן" ו"מקום" הם הבניה אישית הנובעת מחוויה של מרחבים זמינים ולא זמינים (Zhao, 2003). בעולם שבו המושג "תנועה" מקבל מלבד משמעות פיזית גם משמעויות פסיכולוגיות ווירטואליות, הקטבים של "להיות בבית" (home) לעומת "להיות במרחק" (away) מאבדים מהשניות המסורתית שלהם (Urry, 2002; White & White, 2007). המשמעות הסובייקטיבית של להיות בבית היא התודעה החברתית המרחיבה את יכולתו של האדם המצוי במרחב גאוגרפי מרוחק לפעול במערכות היחסים היום-יומיות של חייו, בעוד להיות במרחק משמעו היעדרות מאותן מערכות יחסים (Buttimer, 1980; Ahmed, 1999). ממילא יכולתם של אמצעי התקשורת לגשר על המרחק ולספק לתייר חוויה של נוכחות חברתית תוך היעדרות פיזית מעצבת מחדש גם את מיקומו התודעתי והרגשי (Williams & McIntyre, 2001). ברוח זו בוחנים

ווייט ווייט (White & White, 2005a; 2005b; 2007) את האופן שבו הזמינות התקשורתית מעצבת את חוויית הטיול, ומביאים את קולותיהם של המטיילים המתארים תחושה בו זמנית של להיות במרחק ולהיות בבית. מטיילים ספורים תיארו מצב של ניתוק מוחלט מקשרי הבית והחברים. אצל מרביתם – ללא הבדלי גיל או מגדר – החוויה כוללה מתח תמידי של היעדר תוך מאמץ לשמירה על קשר.

דואליות זו של קרבה ומרחק נחוות גם בידי המטיילים עצמם וגם בידי מי שנותרו בבית. הביטוי המידי לכך הוא קבלת הודעות מהמשפחה, מהחברים ומהעמיתים לעבודה על המתרחש במעגלים אלה, ומצדו של המטייל – בשיתוף בחוויותיו מהטיול עוד במהלכו. השמירה על הקשרים החברתיים למרות המרחק מבטאת אישור כפול: לחשיבותם של המעגלים החברתיים ושל הקשר עם עמם עבור המטייל, ולתחושתו האישית שהוא לא נשכח בידי אלה שנותרו בבית (Sorensen, 2003). הקשר הדו-צדדי, הרציף והמגוון המתאפשר במדיה חדשים, יוצר מחויבות משתמעת של שני הצדדים לשמירה על קשר, מעמיד מחויבות זו במבחן, ולעתים אף מוביל לתובנות על מערכות היחסים הבעייתיות יותר (Harrison, 2003).

הנגישות התקשורתית מאפשרת מצב שבו המטייל מנהל כמה מסלולי חיים – בעבודה, בטיפוח מעגלים חברתיים ובניהול המסע עצמו – תוך כדי תנועה (White & White, 2007). אולם חוויית החיבור והנוכחות הסימולטנית בבית ובמרחק נתפסת לעתים כעומס לא רצוי וכמטרד של ממש, המטיל לחוויית הטיול קונפליקטים וחרדות מהבית ומהעבודה (White & White, 2005a). חוויית העומס תלויה בין היתר במדיום הדומיננטי שבו עושה המטייל שימוש: מטיילים רבים העידו על תחושות הלם בעקבות כמות הדואר האלקטרוני שלו הם מרגישים מחויבות לענות במהלך הטיול והתרעמו על הזמן המבוזבז, עד כדי ניסיון להתנתקות מכוונת מערוץ זה במידת האפשר.

ממדים של חיבור בחוויה התרמילאית

מרבית המחקרים שהוצגו לעיל מתמקדים בחוויית הטיול באקלים התקשורת הנוכחי, אך יש להבחין בין דפוסי התקשורת של התייר לבין אלה של התרמילאי. בשל גילם הצעיר נוטים מרבית התרמילאים להשתמש בטכנולוגיות תקשורת חדישות יותר מהאוכלוסייה בכללותה (Pendergast, 2010). נוסף על כך, העובדה שאורך הטיול ושהותם של התרמילאים בדרכים נמשכים בדרך כלל זמן רב יותר מאשר התייר הרגיל, כופה על התרמילאי לעשות שימוש בערוצי התקשורת העומדים לרשותו (Mascheroni 2007). אולם שלא כמו תרמילאי העבר, שנטו להשתמש בספרי הדרכות למטייל ובשיחות פנים אל פנים עם תרמילאים אחרים, כיום התרמילאים נתפסים כ- flashpackers ונזקקים לנגישות אינטרנטית לביצוע משימותיהם היום-יומיות (Young & Hanley, 2010). הנגישות לרשת האינטרנט מתקיימת בעיקר בתחנות האינטרנט-קפה הרבות הממוקמות לאורך "נתיב התרמילאים", ומאפשרות את תהליך הווירטואליזציה של תרבות התרמילאים (Paris, 2010). האינטרנט-קפה ממזג את המרחב הדיגיטלי עם המרחב התרמילאי,

ומזמן התרחשות ייחודית. המפגש במרחב הדיאלקטי מאפשר תקשורת במרחב – כגון עם המשפחה בארץ – ובה בעת גם תקשורת פנים אל פנים עם מטיילים אחרים ואף עם מקומיים השוהים באתרים אלה (Mascheroni, 2007). מנגד משמשים אתרי האינטרנט-קפה מקום בריחה מהכאן ועכשיו התרמילאי אל המרחב הווירטואלי של הרשת, לעתים תוך הימנעות והתעלמות מכוונת מנוכחותם של יתר התרמילאים במקום (O'Regan, 2008). התמזגות השימוש במדיה חדשים בפרקטיקות הניידות של התרמילאים יוצרת מצב שבו התרמילאי מטייל עם המדיה, ובמקביל מטייל בתוכה (Germann, 2006). הטיול האינטגרטיבי ממוזג בין תנועה פיזית ובין שימוש מרובה בטכנולוגיות תקשורת, ומייצר חוויות מסע אינטראקטיביות, תנועתיות מוגברת, וממילא גם רוויה מהירה יותר של חוויית הטיול (Jansson, 2007).

מחקרים אלה מציירים לפנינו את המסע התרמילאי העכשווי כזואליות מתמדת בין חוויית ניתוק וחיבור של להיות במרחק ולהיות בבית. אולם בהקשר זה חסרה עדיין הבנת מקומו האישי של התרמילאי ביחס למרחב זה: באיזו מידה הוא מודע לדרך שהסביבה התקשורתית מעצבת את חוויית התרמילאות? האם הוא מקבל את המרחב החדש כמצב נתון או שמא מנסה לעצב אותה כרצונו? שאלות אלה שבהן עוסק המחקר הנוכחי, ייבחנו תוך התמקדות בתפקודו של הטלפון הסלולרי בחוויה התרמילאית, שכן לעומת אתרי התקשורת שנדונו בהרחבה – כגון האינטרנט-קפה – חוקרים מעטים התייחסו לטלפון הסלולר בהקשר זה ובפרט לסלולר החכם (ראו למשל: White & White, 2005a). חשיבותו של הטלפון הסלולרי בעיצוב החוויה התרמילאית טמונה בתכונותיו הייחודיות שהוזכרו לעיל: ביטול הצורך במסופיות ויצירת פוטנציאל תמידי של זמינות וקשר. ממילא חוויית החיבוריות המאתגרת את חוויית האסקפיזם שאליה שואף התרמילאי מחייבת אותנו לבחון לא רק את משמעות נוכחותו של הסלולר במהלך הטיול, אלא גם אם קיימות פרקטיקות של הימנעות משימוש במדיום. בסביבה רווית תקשורת, הימנעות מוחלטת או חלקית ממדיום מסוים משמשת לעתים אקט של התנגדות סימבולית (Selwyn, 2003; Wyatt, 2005) ומשקפת תפיסות אידאולוגיות וחברתיות (Rosental & Ribak, 2011). בהקשר התרמילאי ייתכן שפרקטיקות אלה יאפשרו הבנה טובה יותר של היתכנותם של מרחבים מבודדים בעידן הטלפון הסלולרי.

שאלות המחקר

שאלות המחקר ממוסגרות בשתי רמות: תיאורית ופרשנית. ברמה התיאורית הנוגעת לדפוסי ההתנהגות הסלולרית של התרמילאים, ייבחנו השאלות הבאות: כמה מהתרמילאים לוקחים עמם סלולר לטיול וכמה נמנעים מכך? מהם המאפיינים של קבוצות אלה? ומהם המניעים ללקיחת הסלולר לטיול או השארתו מאחור וכיצד הם באים לידי ביטוי בפרקטיקות השימוש במהלך הטיול? הרמה הפרשנית מתמקדת במשמעות שמייחסים התרמילאים לפרקטיקות שאימצו: כיצד הנוכחות וההיעדר של הסלולר מעצבים את חוויית התרמילאות? ומהן המשמעויות המוענקות לטלפון הסלולרי במרחב התרמילאי המבודד, לאור פוטנציאל התקשורת התמידי שהוא מאפשר?

שיטת המחקר

עבודה זו המבוססת על שאלונים וראיונות עומק, משלבת מתודה כמותית ואיכותנית (multi-method approach), בניסיון לשלב בין הצגת התופעה ובין הבנת משמעותה (Fontana & Frey, 2000). המחקר כלל מדגם של 105 תרמילאים, מהם 51 נשים ו-54 גברים בגילאי 21-35², שטיילו בהודו בין השנים 2010-2014. המשיבים אותרו בשני דרכים: (א) 85 משתתפים מתוך שבעה מוסדות אקדמיים (שתי אוניברסיטאות וחמש מכללות). המדגם נבנה בטכניקת "כדור שלג", המתאימה במיוחד לראיונות עומק בקבוצות חברתיות אורגניות הנמצאות בתנועה, כדוגמת קהילות תרמילאים (Noy, 2008). האיסוף נעשה באמצעות איש קשר בכל אחד מהמוסדות, אשר פרסם בקשה להשתתפות במחקר בלוחות המודעות. השאלונים עצמם הופצו בצורה מקוונת והמשתתפים התבקשו להמליץ על משתתפים פוטנציאליים נוספים. (ב) עשרים משתתפים אותרו במהלך ביקור ב"מיין בזאר" בדלהי, אחד מאתרי השהות המרכזיים של תרמילאים ישראלים בהודו. המשיבים אותרו בבתי קפה, במסעדות ובבית חב"ד, והתבקשו להשיב על השאלון שנשלח אליהם דרך הדואר האלקטרוני.

מתוך המשתתפים נבחרו כ-14 משיבים (שבעה "מטיילים סלולרים" ושבעה "מטיילים ללא-סלולר") שהביעו נכונות להתראיין והשאירו פרטי התקשרות בשאלונים. עם משתתפים אלה התקיים ריאיון חצי מובנה שנועד להשלמת התמונה המחקרית. חלק מהראיונות נערכו פנים אל פנים וחלקם בשיחה טלפונית.

המחקר התמקד בניסיון לתפוס את "מהות החווייה" (Moustakas, 1994) ולנסות לגזור את המשמעויות הנלוות לפעולותיהם של המשתתפים בסיטואציה המדוברת כפי שהן מתפרשות על ידם (Maykut & Morehouse, 1994). השאלון הכיל שאלות "סגורות" כמותיות ושאלות טקסט "פתוחות" אשר התייחסו להיבטים הבאים: עובדות אינפורמטיביות על מועד הטיול, אורכו והשלב בחיי המטייל שבו הוא נערך; הרגלי השימוש בסלולר במהלך חיי היום-יום; השיקולים בהחלטה אם לקחת סלולר לטיול או להשאירו בארץ; הרגלי השימוש בטלפון הסלולרי לעומת אמצעי תקשורת אחרים במהלך הטיול; מידת הזמינות של הסלולר במהלך הטיול; הרגלי השימוש במגוון הפונקציות והיישומים הסלולריים; זהות הנמענים המרכזיים, וכן הלאה. הראיונות התמקדו בין היתר בתמונת המרכזיות שעלו בשאלונים בניסיון לקבל תמונת מבט מעמיקה של החוויה. המרואיינים התבקשו לפרט את תחושותיהם בשאלת נוכחותו או היעדרו של המכשיר במהלך הטיול, לתאר סיטואציות מהטיול הנוגעות לשימוש בסלולר ולבחון את החלטתם לקחת/לא לקחת את המכשיר בפרספקטיבה לאחור.

ממצאי המחקר מוצגים בשילוב הנתונים הכמותיים והאיכותניים בהתאם לשיטת "הארגון התמטי" (Berger, 2000). שמות המשיבים והמרואיינים שונו תוך שמירת זהותם המגדרית וגילם בזמן הטיול.

ממצאים

"מטיילים סלולריים" ו"מטיילים ללא סלולר"

אחוזי השימוש בסלולר חוצים את אוכלוסיית המחקר ($N=105$) לשתי קבוצות: שלושים אחוז מהתרמילאים טיילו ללא טלפון סלולרי, בעוד שבעים אחוז לקחו עמם טלפון סלולרי מהארץ או רכשו מכשיר במהלך הטיול. בניסיון לזהות קווים מבדילים בין קבוצת המטיילים הסלולריים לבין קבוצת המטיילים ללא סלולר, נערכו מבחני T. במבחן זה לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות, לא במשתנה גיל המטייל ואף לא בשלב בחיים שבו נערך הטיול – לפני הצבא או אחריו, לפני הלימודים, במהלכם או לאחריהם. נוסף על כך לא נמצאה שונות בין הקבוצות ביחס למגדר המטיילים, בניגוד להשערה שמטיילות מעדיפות לשאת סלולר יותר מאשר מטיילים, בשל תרומתו הפוטנציאלית לביטחון אישי בסביבה זרה (Ling, 2004). גם במשתנים הנוגעים למאפייני הטיול לא נמצא הבדל בין הקבוצות: לא בשאלת הרכב הטיול ("מטיילים לבד"/"מטיילים עם חבר"/"מטיילים עם בני זוג"), ולא במשך הטיול.

לעומת זאת, בשני ממדים הנוגעים לפרופיל התקשורתי של התרמילאי נמצאו הבדלים בין שתי הקבוצות. הבדל אחד נוגע להרגלי השימוש בטלפון הסלולרי בשגרה: המטיילים הסלולריים הם דברנים כבדים יותר מהמטיילים ללא סלולר. ממוצע דקות השיחה השבועיות (על פי דיווח עצמי) של המטיילים הסלולריים בהיותם בארץ הוא 59 דקות ($SD=4.6$) בעוד אצל המטיילים ללא סלולר הממוצע הוא 45 דקות ($SD=3.6$), דהיינו נמוך ברבע מהקבוצה הראשונה ($t(104)=2.0$; $p<0.05$). הבדל נוסף נוגע לערוצי התקשורת המועדפים לצורך קשר עם ההורים ובני המשפחה. בקרב קבוצת המטיילים הסלולריים ערוץ התקשורת המועדף הוא הסקייפ, בעוד אצל המטיילים ללא סלולרים זהו הדואר האלקטרוני. להבדל זה ייתכנו שני הסברים, שיורחבו בהמשך: הראשון קשור לסוג הקשר שבו מעוניין התרמילאי – קשר סינכרוני (סקייפ) או קשר א-סינכרוני (מייל). הסבר נוסף נוגע לאפשרות השימוש בסלולר כ"מדיום מתאם" לערוצים סינכרוניים אחרים דוגמת הסקייפ, המחייבים את זמינותו של הנמען במסוף התקשורת.

המטייל הסלולרי: שיקולים ומניעים

מהם הגורמים המעורבים בהחלטת המטיילים הסלולריים לקחת עמם את הטלפון הסלולרי? שאלה זו נבחנה הן במדדים הכמותיים הן בשאלות הפתוחות, ומשניהם אפשר לראות את מרכזיותם של ההורים בשיקוליהם של התרמילאים. המטיילים הסלולריים התבקשו לציין "באיזו מידה הגורמים הבאים השפיעו על החלטתך לקחת עמך סלולר לטיול", כאשר המשפיעים האפשריים על החלטה זו הם ההורים, החברים, העבודה או שיקול עצמאי. במדד שבין 1-5 ($M=3.95$; $SD=1.1$) אף יותר משיקולו העצמאיים של התרמילאי ($M=3.05$; $SD=1.3$). החברים ($M=1.75$; $SD=0.9$) והעבודה ($M=1.1$; $SD=0.4$) כמעט אינם רלוונטיים בהקשר זה. הדומיננטיות של ההורים מתועדת גם בראיונות, שם מתוארים "מסעות השכנוע" שנערכו לאלה מהתרמילאים שהעדיפו מלכתחילה שלא לקחת את המכשיר, עד שנעתרו. במקרים מסוימים לקיחת הסלולר הייתה תנאי להסכמתם של ההורים ליציאת בנם לטיול ולפשרה בין רצונו בניתוק מוחלט לבין

התנגדות הוריו למסע: "ידעתי שאם לא אקח סלולר, ההורים שלי יעשו לי את המוות, וכדי לקבל הסכמה סופית הגענו לפשרה הזו" (שמוליק, 22). מעניינת העובדה שאף שהמטיילים בגירים ואינם נדרשים לאישור פורמלי מהוריהם, הסכמתם של ההורים עדיין חשובה עבורם, והמשא ומתן על הסלולרי הוא אמצעי לביטול התנגדות אפשרית של ההורים למסע. גם המטיילים ללא סלולר מדווחים על לחץ מתמשך של הוריהם לשאת עמם טלפון סלולרי, לעתים אף עד רגע היציאה מהבית.

מחקרים קודמים זיהו כיצד דפוסי השימוש בסלולר היו נושא למשא ומתן בין הורים לילדיהם המתבגרים, ושיקפו את דינמיקת יחסי התלות והשחרור המאפיינים גיל זה (Ribak, 2009). למרבה ההפתעה, תיאורם של התרמילאים מציג מצב דומה גם בגיל מאוחר הרבה יותר. במובן זה תפקודו של הסלולר כאתר למשא ומתן בין הורים לילדים על עצמאותו של הילד מועתק מגילאי טרום ההתבגרות וההתבגרות אל גילם הבוגר של התרמילאים. אולם בתוך דינמיקה זו קיים היפוך במשמעותו של הסלולר בגילאים השונים: המתבגר רואה בטלפון סלולרי אישור לניתוקו מהתלות מהוריו וסמל סטטוס לעצמאותו. זכויות אלה נקנות תמורת הסכמתו לתנאי ההורים לזמינות המכשיר ולדיווח קבוע על מעשיו. עצמאותו וניתוקו מהתלות בהוריו מתגלמים בטיול עצמו, וביטוי השיא של החוויה הוא הרצון להימנע מלקיחת הסלולר. יתרה מזאת: הסלולר עצמו הופך סמל לתלות, אולם מסתבר שברוב המקרים ידם של ההורים על העליונה. "השיקול העצמאי" שהוזכר לעיל כנימוק דומיננטי ללקיחת הסלולר לטיול, מתפרש במקרים רבים בידי התרמילאים לאור הפוטנציאלי הבטיחותי הטמון במכשיר זה, בייחוד בעולם השלישי, הנתפס כאזור מסוכן. תפיסה זו תומכת בממצאי מחקרים מוקדמים המציגים את מיצובו של הסלולר כמדיום מציל חיים, כבר בשלבי הופעתו הראשונים (Ling, 2004). ואכן, מספר לא מועט של תרמילאים ציינו שהשימוש החשוב ביותר – ולעתים כמעט היחיד – שעשו בסלולר במהלך הטיול היה באירועי חירום כדוגמת שטפונות, רעידות אדמה ותאונות דרכים. אולם גם בהיבט זה מעורבים ההורים, שכן במרבית המקרים מטרת השיחה לא הייתה לצורכי סיוע אלא להרגעת ההורים הדואגים. פעמים רבות הידיעות על האסון הגיעו לישראל עוד קודם לידיעה על שלמותם של ילדיהם, והסלולר אפשר קשר מידי.

המטייל הסלולרי: דפוסי שימוש ומשמעותם

תפקוד הסלולר כ"מדיום הורים" בא לידי ביטוי גם בדפוסי השימוש של "התרמילאים הסלולריים" במהלך הטיול. בתשובה על השאלה "באיזו מידה עשית שימוש בערוצי התקשורת הבאים במהלך הטיול" (5=במידה רבה מאד, 1=לא נעשה שימוש כלל), נמצא כי הודעות הטקסט נמצאות בעדיפות גבוהה ($M=2.82$; $SD=0.97$), שנייה רק לדואר האלקטרוני ($M=3.14$; $SD=0.77$) ולפני יתר הערוצים: פייסבוק, סקייפ, טלפון קווי ושיחות קוליות בסלולר. אולם בבחינת הנמענים המועדפים בכל אחד מערוצי תקשורת אלה, מתבלט הסלולר כמדיום המועדף ביותר לקשר עם ההורים, בעוד לצורך קשר עם מעגל החברים או העבודה הוא ממוקם אחרי מרבית ערוצי התקשורת האחרים: הדואר האלקטרוני, הפייסבוק והסקייפ.

כאמור, השימוש בטלפון הסלולרי מתבטא בעיקר באופציית ההודעות הכתובות. בתשובה על השאלה "באיזו מידה עשית שימוש במהלך הטיול בפונקציות הסלולריות הבאות" (5=במידה רבה מאד ; 1-לא נעשה שימוש כלל), נמצאו התוצאות הבאות:

מידת השימוש בפונקציות סלולריות במהלך הטיול (N=70)

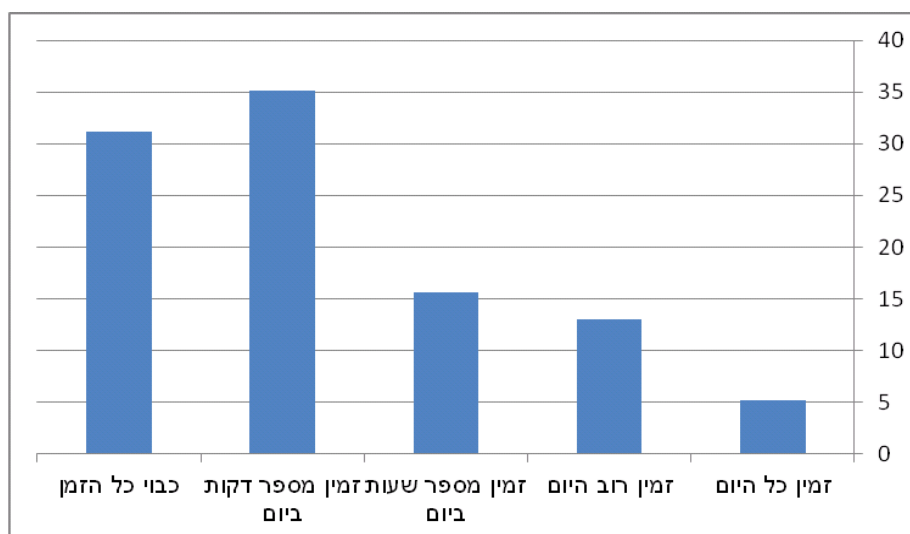
פונקציה הסלולרית	ממוצע	סטיית תקן
הודעות כתובות	2.92	0.976
שיחות קוליות	1.88	1.06
צילום תמונות וסרטונים	1.78	0.68
אינטרנט ואפליקציות אחרות	1.13	0.67

נראה שמלבד שימוש רב בהודעות הכתובות, מרבית הפונקציות המתכנסות במכשיר הסלולר כמעט ולא מנוצלות בידי התרמילאים.³ מרואיינים מעטים ציינו שימושים בפונקציות אחרות כגון שעון, שעון מעורר ולעתים אף שימוש בתאורת המסך כפנס – אולם אלה אינם שימושים שכיחים. נתונים אלה מציגים מעין רגרסיה טכנולוגית מכוונת המתקיימת בהקשרים תרבותיים וחברתיים ייחודיים שבהם מצטמצם השימוש הסלולרי – גם בעידן הטלפון החכם – לפונקציות הבסיסיות ביותר (Campbell, 2007). יש לכך ביטוי גם אצל חלק מהתרמילאים שלוקחים עמם מהארץ או קונים במהלך הטיול מכשיר סלולר פשוט ללא פונקציות נלוות.

נראה שאין די בנימוק הכספי כדי להסביר תופעה זו, מה גם שבשנים האחרונות אפשר לרכוש בקלות חבילות גלישה בהודו במחיר זול גם ממשווקים ישראלים (כגון "למטייל") וגם מספקי אינטרנט מקומיים. הסבר אפשרי לתופעה נובע מתודעת החיבוריות שמלווה את הנוכחות הסלולרית, ולניסיון של התרמילאי לצמצם במהלך הטיול את הזמינות למינימום אפשרי, כפי שאפשר לראות בתרשים 1.

תרשים 1: התפלגות מידת הזמינות של הטלפון הסלולרי בקרב המטיילים הסלולריים באחוזים

(N=73)

שימוש באפליקציות כגון מצלמת סטילס וצפייה בסרטונים איננה עולה כסף, אולם הופכת את המטייל לזמין ופותרת אופציה "מאיימת" של קבלת שיחה לא מתוכננת מהארץ. כמה מרואיינים הסבירו זאת כניסיון לשלוט בתזמון התקשורת, דבר המחייב צמצום של רגעי הזמינות של הסלולר למינימום ההכרחי: הדלקתו, קריאת הודעה או שליחתה וכיבוי המכשיר. קודם לכן ראינו שגם המטיילים הסלולריים נושאים עמם את המכשיר לא בכדי לאפשר תקשורת זמינה רציפה, אלא בעיקר כוונתו ללחצם של ההורים או לצורך מקרי חירום. הסבר נוסף להימנעות התרמילאים משימוש תדיר בסלולר נובע מחוסר הרצון לעשות בו שימוש פומבי, למשל כמצלמה או כנגן מוזיקה.⁴ הדבר קשור לתיוגו של המכשיר כ"סמל סטטוס שלילי", כפי שיוסבר בהמשך.

ברובד אחר צמצום השימוש בסלולר מתבטא בתפקודו של הטלפון הסלולרי כ"מטא-תקשורת". המטיילים מציינים סיטואציות שונות שבהן נעשה שימוש במכשיר כ"מדיום משרתי", כלומר לצורך תיאום זמינות בערוצי תקשורת מסופיים אחרים: "לפעמים אתה מגיע לאזור שיש בו סקייפ ואף אחד מהמשפחה שלך לא מחובר, אז שולחים להם ס.מ.ס. כדי שיתחברו" (שירון, 21). הנגישות התמידית של המכשיר מאפשרת תיאום לשימוש בתקשורת סינכרונית אחרת, זולה יותר ובעלת תצורה עשירה יותר. אסטרטגיה זו תואמת להסבר שהמטיילים הסלולריים עושים שימוש רב יותר בערוצים סינכרוניים מאשר המטיילים ללא סלולר. גם במובן זה הסלולר איננו משמש ערוץ תקשורת דומיננטי, ונוכחותו מצטמצמת ומתכנסת לתוך הערוץ המרכזי בו נעשה שימוש, או כ"גיבוי" לערוץ זה, במידה ששאר הערוצים אינם זמינים.

רומנטיקה של ניתוק: המטיילים ללא סלולר

על רקע לחצי ההורים ולאור חשיבותו של הסלולר בעתות חירום, מדוע בכל זאת החליט חלק גדול מהתרמילאים שלא לשאת עמם את הסלולר? מספר קטן של תרמילאים נימק זאת בהיבט הפרקטי של שיקולי עלות הן של השיחות והן של המכשיר עצמו. עמדה זו תואמת את הגדרת המסע התרמילאי כ"טיול ממושך בתקציב מועט" (Loker-Murphy & Pearce, 1995), אולם האפשרות להשתמש במכשיר זול ובכרטיס סים מקומי רומזת לכך שישנן סיבות נוספות להחלטה זו. ואכן, גם מי שהזכירו את הנימוק הכלכלי משלבים בדבריהם סיבות עקרוניות יותר; הנימוק הדומיננטי המוצג הוא "רומנטיקה של ניתוק": הסלולר סותר את חווית ההתנתקות המוחלטת. מדבריהם עולה שהבעיה איננה רק התחושה בזמן ההתקשרות עם הבית אלא בפרטנציאל התקשורת כשלעצמו. עבור חלקם לקיחת הסלולר היא פשרה, שכן זו תיצור ציפייה מצד הנשאים בבית לתדירות גבוהה יותר של קשר ממה שהיו מעוניינים. אולם מעבר לכך, חלקם רואים בנוכחותו של הסלולר בכיסו או בתיקו של התרמילאי – גם במצב כבוי – מכשול לחוויה האסקפיסטית: "האופציה לקחת פלאפון לא היתה בכלל באפשרויות שלי. בשבילי הטיול נועד לשנות פאזה וההתנתקות מהמכשיר לגמרי היא חלק מזה" (צבי, 27).

תכנית ההתנתקות של התרמילאים מכילה בתוכה שני צדדים: מחד גיסא רצון להתנתק מהבית במובנו המשפחתי, החברתי והפוליטי, ומאידך גיסא רצון להיות נוכח תודעתית ומעורה לגמרי במקום הטיול, באופן אמתי ונעדר מחיצות (MacCannel, 1973). המתח של מדיום התקשורת כמחבר-אך-מנתק העומד בבסיסה של כל פעולה תקשורתית, בא לידי ביטוי בהקשר התרמילאי באופן קיצוני, שהרי זהו המצב התודעתי של התרמילאי בהודו: "בחרתי לא לקחת

טלפון מסיבות נפשיות [...] מבחינתי אני מרגישה וזה קרה לי בטיוח קודם, שכשיש לי גירוי של הדבר המוכר כמו משפחה וחברים אז אני פחות מתערה ומתעניינת בסביבה בה אני נמצאת באותו הרגע" (רחל, 24).

הנרטיב שהתרמילאות מחייבת שאיפה לחוויית ניתוק מקסימלית, מתייחס לטלפון הסלולרי כחוט המקשר האחרון שאותו יש לפרום. לבקשתי תיארו המרואיינים את הדברים בארץ שאליהם הסלולר "כובל" אותם, כהגדרתם. רבים מהם הציגו את הניתוק מהסלולר כביטוי לרצון להתנתקות זמנית מההורים. רצונם בצמצום המגע עם הבית מתבטא לא רק באינטנסיביות מופחתת של הקשר, אלא גם בשליטה בתזמון שלו וברצון לחופש מההכרח להיות זמין עבורם. במילים אחרות, אם חובת הזמינות מתפרשת כ"כבילה", החופש מתבטא בתחושת שליטה מלאה של התרמילאי, גם אם לא על עצם קיומו של אקט התקשורת אז לכל הפחות על התזמון שלו: "לא לקחתי פלאפון כי רציתי שהשליטה על הקשר עם הבית תהיה בידיים שלי. לא רציתי שיוכלו להתקשר אליי כל הזמן ואני אחליט מתי בא לי להתחבר" (אושרת, 23).

דבריה של אושרת מדגימים כיצד השחרור שמאפשר הטלפון הסלולרי מהצורך במסוף תקשורת זמין טומן בחובו גם פוטנציאל תקשורת ו"הטרדה" תמידית של הפרט הנושא אותו. נראה שגם כאן מדובר בנוכחות הסלולרית ובפוטנציאל הזמינות, שהרי לכאורה היא יכולה הייתה לשאת את המכשיר כשהוא כבוי ולהשתמש בו רק במצבי חירום. אולם מסתבר שגם כבוי המכשיר אינו פותר את הבעיה לגמרי: בעיני ההורים לקיחת המכשיר יוצרת פוטנציאל התקשורת ולכן גם ציפייה לאינטנסיביות מסוימת של קשר, ולעתים גוררת דאגה מיותרת במידה שהסלולר כבוי לזמן ארוך. בכמה מקרים תיארו מרואיינים כיצד בסיטואציות חירום, הדאגה של ההורים לאלה שהיה ברשותם סלולר אך לא הצליחו (באופן זמני) ליצור אתם קשר, הייתה גדולה משל הורי המטיילים ללא סלולר.

ברמה נוספת מבטאת נטישת הסלולר שחרור מהעומס התקשורתי המייצג את אוירת המתח בישראל. הסלולר, על אף דימויו כמדיום בין-אישי, נתפס אצל התרמילאי כייצוג של האקלים התקשורתי הטעון בישראל. אך זאת לא רק במובן היותו צינור לקבלת מידע חדשותי, שכן זה נתון לשליטתו של המטייל, אלא כחלק מתהליך רחב יותר של טשטוש ההבחנה הדיכוטומית בין מדיה אישיים לבין מדיה המונים (Luders, 2008). כיוון נוסף עולה מדברי מרואיינים המתארים את הניתוק מהסלולר לא כאמצעי לניתוק מגע עם אלה הנותרים בארץ ועם המתרחש בה, אלא כמטרה לעצמה. עבורם הטלפון הסלולרי נתפס כ"עול מעיק" (ליעם, 23), והשחרור ממנו הוא מרכיב מרכזי בחוויית הטיוח בכללותו:

הרגשתי שהפלאפון משתלט עלי. שאני בעודך תקשורת ובזמינות מוגזמת. גם אני פיתחתי תלות במהירות החיים שהמכשיר מעניק, והרגשתי שגם אנשים ציפו לאותה מהירות וזמינות ממני. התעייפתי מזה לגמרי. החיים היו מלאים במשימות ותיאומים פלאפונים ורק רציתי להתנתק ולהיות בהווה באופן מלא. הרגשתי שזה יהיה אפשרי רק אם אתנתק מהפלאפון וזה ביא הזדמנויות ותקשורת אחרת, אולי אטית יותר ובלתי אמצעית (רננה, 26).

תפיסה זו תואמת את הראייה הרווחת של תיירות כסוג של בריחה מהתיעוש ומהמלאכותיות של החיים המערביים (Mansfeld, 1992). בהקשר התרמילאי מיוצגת עמדה זו כמרידה בסביבה הטכנולוגית הטוטלית של חיי היום-יום: "רציתי להתנתק מהסלולר, גם ככה בארץ התאפקתי לא לשבור אותו מדי פעם" (שירה, 21).

חיזוק לתמה זו תתאפשר דרך בחינת הדימויים שבהם בוחרים המטיילים לתיאור ההפרעה שיוצר הסלולר לרומנטיקת הניתוק. רפרטואר הדימויים הזמניים כולל שימוש במטפורות הממוקמות על פני שלושה צירים מרכזיים, אשר שבים ועולים בדברי המרואיינים. הציר הראשון מתייחס לדיכוטומיית הקטבים "רעש" / "שקט". מטפורה נוספת קשורה לשדה הסמנטי של בריאות הנפש, כגון בניסוחו של אריה (33) שחיפש "חוויה בריאה ללא סלולר" או של מאיר (25): "הרגשתי שמכשיר סלולרי יכביד עלי נפשית". אולם נראה כי המטפורה הטעונה ביותר היא זו המתארת את הנוכחות הסלולרית דרך ציר העבדות והחירות, כגון בדבריה של מיכאלה (27): "לא רציתי להיות משועבדת לטלפון [...] רציתי תחושת חופש אמיתית" ובדימוי בו עושה שימוש אלעד (33) המתאר את הסלולר כיכבלים טכנולוגיים. נראה אם כן כי המטען השלילי לסלולר קשור לזיהויו כסימבול כפול: הוא מייצג עבור התרמילאים את מרחב היום-יום ההורי והחברתי ואת המרחב הטכנולוגי-מערבי כאחד. שני אלה הם המרחבים שלהם מציעה התרמילאות במזרח אלטרנטיבה זמנית אך מפתה: מרחב מנותק ונטול טכנולוגיה.

התפיסה הרומנטית של חוויית הניתוק והניסיון ליצור אקלים נטול הפרעות סלולריות, מתבטאים בתופעה נוספת. מטיילים סלולריים וכאלה ללא סלולר מתארים אירועים שבהם צלצול פומבי של טלפון סלולרי נחוה אצלם כהפרעה חריגה. זאת גם במקרה שהצלצול היה בסלולר שלהם או בזה של מטייל אחר, כפי שתיארה גלית (26): "קטע מעצבן היה כשטיילתי עם מישהי שהפלאפון שלה לא הפסיק לצלצל והצלצול פשוט הפריע לי אחרי שלא שמעתי צלצול פלאפון המון זמן". הזהות החדשה של התרמילאי, המשיל מעליו באופן זמני את זהותו הישראלית, מקבלת כאן ביטוי מקורי. השכיחות החריגה של השימוש בטלפון סלולרי בישראל מוסבר בין היתר בתרבות הפלישה של הפרט הישראלי למרחב הציבורי, תוך הבניית נורמות "חצופות" וקולניות של שיחות וצלצולים ברחוב, באוטובוס ובמשרד (Schejter & Cohen, 2002). היעלמותו של הטלפון הסלולרי מהמרחב הציבורי בהודו משתלבת בהשלט זהותו הישראלית של המטייל וממילא יוצרת מצב שבו "רעש" הצלצול והדיבור הקולניים נחוים כמשהו שלילי ופוגע במיוחד. בכך דומה ההימנעות הסלולרית לפרקטיקה של הימנעות תרמילאים משימוש בנגני מוזיקה במהלך הטיוול, בניסיון לחוות נוכחות מלאה בהקשר המקומי של המטייל (Burns & O'Regan, 2008).

דיון ומסקנות

מחקר זה עסק במקומו של הטלפון הסלולר בעיצוב החוויה התרמילאית, ובמשמעותן של פרקטיקות השימוש וההימנעות מהמכשיר. מהממצאים נראה כי באקלים תקשורתי רווי, המשמעות של מרחב מבודד ואסקפיסטי כוללת גם ניתוק פיזי ממרחבי היום-יום המשפחתיים והחברתיים, וגם צמצום המגע עם טכנולוגיות התקשורת שמסמלת את ה"רעש" היומיומי.

ההימנעות מהשימוש במדיום ספציפי כונתה במחקר "סרבנות מדיה", דהיינו צרכנים המתנזרים ממדיום כדוגמת טלוויזיה (Krcmar, 2009; Rosental & Ribak, 2011) או מרשת הפייסבוק (Portwood-Stacer, 2013), כביטוי להתנגדות אידאולוגית וכהבעת מסר פוליטי של דרך חיים אלטרנטיבית. המחקר הנוכחי מציג ממד נוסף בתופעה זו כהתנגדות זמנית המתוחמת בזמן ובמרחב מוגדרים. בהקשר התרמילאי, הסרבנות המלאה או החלקית מייצגת מאבק להישרדותם של מרחבים מבודדים בעולם אשר סובל מחיבוריות-יתר. אולם השיח בשאלת הניתוק איננו שיח פרקטי או אידאולוגי אלא חווייתי. שכן גם אם באופן אובייקטיבי הזמינות התקשורתית מקיפה כמעט כל מרחב גאוגרפי אפשרי, התרמילאים מעוניינים בשמירה על אופציית הניתוק. גם אלה המוותרים על הדיכוטומיה "חיבור מלא" / "ניתוק מוחלט", מבקשים לאמץ מגוון של "פרקטיקות ביניים" כגון צמצום מקסימלי בקשר ושליטה בתזמונו, כדרך התנגדות אפשרית. התנגדויות אלה נובעות מתכונותיו הייחודיות של הסלולר ומהמשמעויות שהוא מייצג. נוכחותם הדומיננטית של ההורים בשיח ה"התנגדות" של התרמילאים, והמטענים הרגשיים השליליים שהסלולר מייצר, מאפשרים הרחבת הדיון סביב שתי מטפורות שכיחות הנוגעות לתפקודו החברתי: הסלולר כאובייקט מעברי וכסמל סטטוס.

הסלולר כאובייקט מעברי

חוקרים העוסקים במקומו של הטלפון הסלולרי ביחסי הורים-ילדים, מתארים את האפקט המעברי של המדיום כנובע מתפקודו הכפול: הסלולר מאפשר חופש תנועה והתרחקות פיזית מההורים, ובה בעת משמש אותם כשלט רחוק וככלי לפיקוח על פעילותם של הילדים (Ling, 2004). לדעת ריבק (Ribak, 2009), הדימוי של הסלולר כאובייקט מעברי מדגיש את תהליך ההיפרדות ההדרגתי בין ההורים לילדיהם דרך פרקטיקות המעורבות בתהליך הרכישה ובקביעת כללי השימוש. לדבריה, הסלולר איננו בהכרח מדיום של השגחה ופיקוח, אלא מאפשר הנכחה של ההורים גם בזמן היעדרם הפיזי, כמו גם תהליך היפרדות תוך שמירה על קשר. בישראל, שבה החרדות הביטחוניות גבוהות ומערכת היחסים המשפחתיות הדוקות יותר מאשר במדינות מתועשות אחרות (Lavee & Katz, 2003), הורים וילדים רואים את הסלולר כמקור לבניית אחריות ועצמאות הדדיים, ולא כמטרד וכבילות.

ריבק (Ribak, 2009) מדגישה שהסלולר מתפקד במובנים רבים כאובייקט מעברי במובנו המקורי. זאת לעומת מדיה אחרים דוגמת הטלוויזיה (Silverstone, 1994) או זינר החדשות (Blondheim & Liebes, 2009) המתפקדים גם הם כפונקציה מעברית, אולם במשמעות רחוקה יותר. לעומתם האופציה המעברית הטמונה בסלולר נובעת מנוכחותו הפיזית המתמדת ומהקרבה האינטימית למכשיר, בדומה לאובייקט המעברי המקורי של התינוק. נוסף על כך הטלפון הסלולרי מתפקד כפונקציה מעברית במובנה המוחשי ולא רק במובן הסימבולי: קשר פוטנציאלי זמן המאפשר חוויית עצמאות מנותקת וחוויית חיבור בו-זמנית (Ribak, 2006). אולם בעוד האובייקט המקורי – הדובי או שמיכת הפוך – מנכיח באופן סימבולי את הקשר והנוכחות, הסלולר מאפשר פוטנציאל ממשי לקיום חיבור זה באמצעות לחיצה על כמה מקשים.

במובן זה תפקודו של הסלולר בעיצוב החוויה התרמילאית מעצים את המטפורה המעברית בשלוש רמות מובחנות. הרמה הראשונה נוגעת למיצוב הסלולר כ"מדיום הורים" מובהק: בעוד שביום-יום ההורים הם נמען אחד בין יתר הנמענים, בטיול התרמילאי מצטמצם תפקודו של הסלולר באופן כמעט בלעדי ליצירת קשר עם ההורים. לכך נוספת דומיננטיות של ההורים כמניע להחלטת התרמילאים לקחת עמם את הטלפון. כפי שראינו, גם בקרב המטיילים ללא סלולר מנומקת הכרעה זו כשאיפה לניתוק זמני מכבלי ההורים ומנוכחותם. במובן זה חוזר ומקבל האובייקט המעברי את משמעותו המקורית: לא עוד מדיום (דוגמת הטלוויזיה) המנכח לפרט את קיומו של העולם שבחוץ (Silverstone, 1994) או את הסדר התרבותי (Blondheim & Liebes, 2009), אלא כזה המייצג באופן בלעדי וממשי את הנכחתם של ההורים.

הרמה השנייה נוגעת במתח שבין נשיאת המכשיר לבין השימוש בפועל. ריבק (Ribak, 2009) מציגה פער בין אובייקט מעברי במובנו המקורי לבין טלפון סלולרי בכך שהאובייקט המעברי המקורי מבטא מרחב פוטנציאלי וקשר סימבולי, לעומת הסלולר המבטא קשר ממשי המתממש בקיום השיחה בפועל. אולם במקרה של התרמילאים ללא סלולר אנו מצטמצמים שוב לקשר הפוטנציאלי המקורי, שהרי התנגדותם העקרונית היא לעצם האופציה של נשיאת המכשיר על גופם, אף אם לא ייעשה בו שימוש. במילים אחרות, כמו הדובי של ויניקוט, שמנכח עבור התינוק את נוכחותה של האם, עבור התרמילאי מסמלת נוכחות הסלולר כאובייקט על גופו או בתרמיל המשא את נוכחות הבית. בכך דומה הסלולר למשמעות המקורית של האובייקט המעברי: לא רק קשר ממשי עם ביצוע השיחה, אלא עצם הנוכחות המכוננת תודעת קשר ונוכחות תמידיים, אשר גם מהם רוצה התרמילאי להתנתק. הממד הסימבולי בולט דווקא בטלפון הסלולרי, גם אם מבחינה פרקטית הקשר עם ההורים יכול להתממש דרך ערוצים זמינים אחרים. זאת בשל העובדה שהסלולר הוא מדיום התקשורת היחיד הדורש מהתרמילאי החלטה עקרונית והצהרתית עוד קודם הטיול אם לקחת אותו או לא, בעוד שאר אמצעי התקשורת קיימים באופן נתון כמסוף נגיש במהלך כל הטיול.

הרמה השלישית נוגעת לאופן שבו הטיול התרמילאי מרחיב את אפקט המעבריות (=התפקוד שלו כאובייקט מעברי) אל מעבר לגיל ההתבגרות. הדיונים על תפקידו של הסלולר ביחסי הורים-ילדים עוסקים בין היתר בהארכת האפקט המעברי על ידי הסלולר מעולמם של הפעוטות והילדים לזה של בני הנוער. בהקשר הישראלי השירות הצבאי מאריך את תפקודו הדומיננטי של המדיום לצורך קשר של החייל עם הוריו אל סוף שנות העשרה (Cohen, Lemish, 2008 & Schejter). במובן זה התקופה הארוכה של הטיול, הניתוק הגאוגרפי והסכנות הפוטנציאליות מעניקים לגיטימציה לתביעה ההורית לשאת את הטלפון בתרמיל המטייל ובאופן סימבולי להמשיך את השימוש המעברי בסלולר גם בשנות העשרים והשלושים של בנם. במובן זה נוצר קונפליקט שכן מצד אחד מטרתו המוצהרת של הטיול טמונה בכמיהה לחוויית ניתוק מההורים, אך מצד שני המרחק והניתוק הופכים את הקשר עם ההורים לדומיננטי גם בגיל מאוחר זה. בכך מתבטא היבט נוסף של תופעת התרמילאות ההולכת ומתרחבת, המוסברת כביטוי לתהליך התארכותה של תקופת ההתבגרות בחברה המערבית המודרנית (Cohen, 1995). תהליכים אלה תורמים להתאחרות שלב ההיפרדות הרגשית והפיזית של הצעיר ממשפחתו,

ולתקנתו לזירה התרמילאית (Noy, 2007). אולם בעוד שבתקופת הילדות והצבא המשתמשים צמודים למכשיר ללא הפסקה, בהקשר התרמילאי אפשר למצוא אחוז גדול של מתנגדים לנשיאת הסלולר, גם כאשר מדובר בטיול ארוך. במובן זה דימויו של הסלולר כחבל טבור זמני המתייבש ונופל תוך כדי הפרדה בריאה ונורמלית (Ling, 2004), מקבל בהקשר הישראלי תפנית מעניינת: רגע ההיפרדות הולך ומתרחק, שנות התלות הולכות ומתארכות, והמורטוריום התרמילאי משמש מעין ניסיון מודע לקיטוע מכוון של חבל הטבור, ולו לתקופה זמנית.

הסלולר כסמל סטטוס מהופך

מטען הרגשות השלילי שהטלפון הסלולרי מעלה בתרמילאים מעניק לו משמעות סימבולית נוספת. אולם בניגוד לאובייקט המעברי אין זו הרחבה של מטפורה קיימת אלא היפוכה. כמו בהקשרו היום-יומי, גם בטיול התרמילאי משמש הסלולר סמל לדימויו ולמעמדו של הנושא אותו. אולם ביום-יום משמש הסלולרי סמל סטטוס חיובי המלווה בניסיון מתמיד להציגו כלפי חוץ (Campbell, 2006), ואילו בהקשר התרמילאי גם אלה הלוקחים סלולר נמנעים במתכוון מלהחצינו. הנרטיב של התרמילאי המתנתק וניסיון היטמעותו במרחב התרמילאי והמקומי, יוצרים היפוך במשמעות החברתית של הסלולר, וממצבים אותו כסמל סטטוס שלילי. התנהגות זו מדגימה את הטיעון שלא רק מאפייני אימוץ וצריכה של מדיה מגדירים את זהות המשתמש, אלא גם פרקטיקות הימנעות משקפות את ה"עצמי" ומבטאות מרכיבים מזהותו ומתפיסת עולמו של הצרכן (Wyatt, 2005; Rosental & Ribak, 2011). במובן זה יש כאן החלה של הטיעון גם על פרקטיקות הימנעות חלקיות, המתוחמות לפרק זמן קצוב ולמרחב מוגדר, ובכל זאת משמשות מצע לביטויי זהות אלה.

בהקשר התרמילאי, אפשר להבין את תפיסת הסלולר כסמל סטטוס שלילי דרך שני מרכיבים בזהותו העצמית של המטייל שמהם הוא מנסה להשתחרר: הזהות הטכנולוגית המערבית והזהות הפסיכולוגית. ברמה הטכנולוגית המערבית נתפס הסלולר כסמל המבטא מרחב תרבותי שממנו שואף התרמילאי לברוח. המזרח הרחוק נתפס בעיני התרמילאים כהיפוכם של ערכי המערביות הדומיננטיים: הישגיות, רכושנות, שדרוג תמידי וכולי. תנאי אינהרנטי לחוויה הלימינלית טמון בפן הקולקטיבי שבה ומתבטא בהיעדר רכוש, סימני דרגה ומעמד (communitas), כאשר המוטיבציה להיטמע בתרבות המקומית מתבטאת בין היתר על ידי אימוץ דפוסי לבוש ושימוש בפריטים מקומיים, מתיק יד ועד סיגריות (Maoz, 2004). ואכן, חלק מהגדרתם העצמית של התרמילאים היא האותנטיות (going native), היינו הדגשת עוצמתה של החווייה התרמילאית שלהם ואמתיותה, תוך השוואה תמידית לתרמילאים הממוסחרים, המזויפים והבורגנים (Wang, 1999). בהקשר זה דווקא אי-נוכחותו של הסלולר היא פרקטיקה להגדרה עצמית של אותנטיות. הזלזול של התרמילאים, הרואים עצמם כאותנטים, ב"תייר ההמון" (mass tourist) שנמצא "חצי רגל בבית", מתבטא לעתים ביחס לסלולר שנושאים התרמילאים "ההם", ובניסוחה של מורן (30): "זה הפך למכה, אתה יושב במסעדה ופתאום סביבך חבר'ה צעירים מוציאים סמרטפונים. זה היה פשוט הלם. אני מסתכלת עליהם במבט מוזר: 'הלו! מה נסגר אתכם? אתם בהודו! תתנתקו קצת!' זה נראה לי ממש נחות (...). זה כמו שלקחתם את אמא אתכם בתרמיל". הסלולר נתפס כאובייקט

זר לסיטואציה המקומית, בניגוד לערוץ ה"אותנטי": "אם באמת צריך, יש ייחודיות להתקשר דווקא ממקומות מקומיים ולא מטלפון סלולרי שהבאת מהבית" (בילי, 22).

במובן מסוים מתחולל היפוך באופן שבו משתמשים בני נוער באובייקטים תרבותיים ותקשורתיים פופולריים כקונצפט תרבותי המסמל חיבור לתרבות המערב (Marsh, 2005). אפשר לדמות זאת למנהג הגורף של התרמילאים במזרח ללכת ללא שעון. הסלולר והשעון, שתי טכנולוגיות הנישאות על גוף האדם הם סמלי סטטוס בולטים בנוכחותם היום-יומית בחברה המערבית, ונעדרים בחברה התרמילאית כחלק ממימוש הנרטיב התרמילאי של "לחיות בכאן ובעכשיו". הסרת השעון מסמלת ניתוק מהזמן המערבי והצהרה של רצון לחיות "בעכשיו" (נר, 2006), ונטישת הסלולר מסמלת ניתוק ממה שמתרחש "שם", וביטוי של רצון לחיות "כאן". בכך מנסה התרמילאי לצמצם במודע את המרחב הפוטנציאלי שלו, מכזה המאפשר נוכחות סימבולית ומדומינת במרחבים מרוחקים (Adams, 1992; Burgin, 1996), למרחב מקומי המוגדר מנוכחותו הפיזית בלבד.

ברמה הפסיכולוגית ההתנגדות לסלולר מבטאת את תפיסת המסע התרמילאי כטקס מעבר וכמבחן התבגרות של הצעיר המערבי. האתגרים הפיזיים שמעמיד הטיוול לפני הצעיר כוללים מאמצים גופניים חריגים, מזג אוויר משתנה, ומאכלים הדורשים הסתגלות לא פשוטה. במקביל מודד התרמילאי את עצמו גם ביחס לאתגרים הפסיכולוגיים שהטיוול מציג: יכולת היטמעותו בתרבות המקומית ובקהילת התרמילאים, ויכולתו להתמודד (לעתים לראשונה) עם הגעגועים והריחוק מהבית. כל אלה נתפסים בנרטיב התרמילאי כמבחן ליכולותיו, לבגרותו ולעצמאותו (Noy, 2007). ברוח זו מתארים המרואיינים את הניסיון להימנע מהשימוש בסלולר כחלק מכללי המשחק של המבחן האתגרי שלפני התרמילאי, ובניסוחה של לירון (24): "לא לקחתי סלולר כי רציתי לראות בפעם הראשונה איך אני מתמודדת עם הלבד, המרחק והניתוק". השימוש בסלולר נתפס כהקהיה של קשיי הניתוק והמרחק, וממילא כמעקף ההתמודדות שצריך לעבור התרמילאי כחלק מהנרטיב הקשוח של הטיוול.

תפיסה זו מרחיבה את הבנתנו על משמעותם של המדיום כאובייקט פיזי הנישא על גופו של האדם, ושל מטפורת הסלולר כפרוטזה. אחד מהקולות הדומיננטיים בנרטיב התרמילאי עוסק בחוויית הגוף ודפוסי ה-embodiment המתוארים בסיפור חוויותיהם של המטיילים (Noy, 2002; 2004). האתוס התרמילאי של האתגר וחויית החופש מוגשמים ומבוטאים דרך הגוף, חוויותיו, אתגריו ומטלותיו. חוויית הגוף בטיול כולו תופסת מקום מרכזי ומכונן בשיח התרמילאי עצמו, ולעתים הטיוול כולו ממוסגר בפריזמת "מסעו של הגוף". שיאה של החוויה הוא ה"טרק", שהוא מעין "טיול בתוך טיוול", חזרה לטבע ראשוני. ה"טרק", כמבחן חניכה רווי ריגושים, מספק מבחן התמודדות עם היצרים הבסיסיים והגוף הטבעי, הרחק מהמרכז המתורבת. במובן זה משמש הטרק כמטונימיה לטיול בכללותו (Noy, 2007). ייתכן שהיכולת לחוות את הגוף הטבעי והאותנטי מחייבת השתחררות מהגילומים (embodiment) והפרוטזות המלאכותיות – הטלפונים הסלולריים בהקשר זה – שהופכים לחלק מהגוף האנושי בעידן הטכנולוגי (Richardson, 2007). השלה זמנית של התותבות הטכנולוגיות נתפסת כהשלה של אזיקים דיגיטליים, ומאפשרת חוויית חופש פיזי ופסיכולוגי בבחינת "שיבה אל הטבע" ואל חוויות הגוף הקדם טכנולוגי. ואכן,

מרואיינים מקבוצת המטיילים הסלולריים הדגישו שבימים שהם יצאו לטרק רגלי בהרים הם הותירו את הטלפון יחד עם שאר חפציהם בחדרם, והעדיפו לצאת "נקיים", כהגדרתם. נקודת מבט חשובה שלא נדונה במחקר נוגעת בהיבטים המגדריים של התופעה. מחקרים רבים עסקו בהשוואת פרקטיקות השימוש ובמשמעויות המוענקות לטלפון הסלולרי בקרב בני נוער בנים ובנות (למשל: Lemish & Liebes, 2001). במקביל, למאפייני המגדר יש השלכות הנוגעות לחוויית הטיול התרמילאי, לאופיו ולקשיים העולים בו (Noy, 2007). מחקר עתידי יצטרך לבחון כיצד הבחנות אלה באות לידי ביטוי בתפקודו של הסלולר במהלך הטיול, בייחוד לאור היותו מדיום המעניק למשתמש – ובייחוד למשתמשת – בטחון אישי במרחבים זרים (Ling, 2004). ברובד אחר השינויים המהירים בשוק הטכנולוגיה ובשוק הסלולר בעולם מחייב בחינה מחודשת ומתמדת של ממצאי המחקר. הוזלת מחירי הסלולר מחד גיסא והתרבות נקודות "אינטרנט-קפה" מאידך גיסא, מותירות בניגודם את שני צדדי דילמת נשיאת המכשיר. ההתפתחות הטכנולוגית נוגעת גם לעובדה שמטיילי הודו בשנים הקרובות יהיו הראשונים שנולדו לתוך האינטנסיביות הסלולרית, ולהשתייכותם לדור ה"מחוברי יתר" (Shari et al., 2008). אולם גם לגביהם יש לבחון אם חיבור היתר יגרור אחריו חוסר יכולת להתנתק מהמכשיר גם במרחב התרמילאי, או שמא אינטנסיביות זו תוביל דווקא לכמיהה עזה יותר לפסק זמן אסקפיסטי ומנותק ככל האפשר, ללא עומס תקשורתי וללא טלפון סלולרי.

הערות

¹ הכוונה גם לתרמילאיות ללא הבדל מגדרי. לאורך המאמר כולו השימוש בלשון זכר כולל בתוכו גם תרמילאיות, למעט המקרים שבהם ישנה התייחסות מפורשת למאפיין המגדרי.

² טווח הגילאים נקבע בהתאם לקבוצות המטיילים שמציגה מעוז (Maoz, 2004, 2005), כאשר המחקר מתמקד בשתי קבוצות מטיילים: הצעירים והצעירים-מבוגרים. הקבוצה השלישית של המטיילים המבוגרים (סביב שנות החמישים לחייהם) הנתפסים כ"מהגרים דיגיטליים" (Prensky, 2001) בייחוד כאשר מדובר בטלפונים החכמים מחייבים התמקדות מחקרית נפרדת.

³ אפליקצית WatsUp הפכה פופולרית במהלך השנים בהן עוסק מחקר, ועל כן לא נאספו נתוני שימוש כמותיים. אולם מתוך השאלות הפתוחות והראיונות אפשר לראות שאף שהשימוש היומיומי באפליקציה זו דומיננטי יותר מהשימוש בהודעות הטקסט, הרי שבמהלך הטיול התרמילאי רמת השימוש בהודעות הטקסט הייתה גדולה יותר, כנראה בשל האופי היותר סינכרוני של WatsUp.

⁴ כמה מהמרואיינים הציגו הסבר זה כתשובה על השאלה מדוע לא העבירו את הסלולרי ל"מצב טיסה" המאפשר שימוש בפונקציות הסלולריות כאשר המכשיר נותר במצב לא מקוון. מסתבר שגם אלה שהיה ברשותם מכשיר המאפשר אופציה זאת העדיפו להשתמש בסלולרי במינימום ההכרחי, ובמילותיו של צביקה (31): "לא רציתי אפילו לשמוע בו (בסלולר) מוזיקה. העדפתי אותו עמוק-עמוק בתחתית התיק, מתחת לבגדים המלוכלכים והפיקלה".

רשימת המקורות

הוכברג, מ' (2012). זה הזמן לנסוע: המדריך לטיולי תרמילאים. **מעריב**, 29.10.2012. אוחרז מתוך:

<http://www.nrg.co.il/online/16/ART2/412/172.html?hp=16&cat=1901&loc=55>

ניר, א' (2006). *מהוודו עד כאן*. ירושלים: ראובן מס.

- Adams, P. C. (1992). Television as a gathering place. *Annals of Association of American Geographers*, 82, 117-135.
- Ahmed, S. (1999). Home and away: Narratives of migration and estrangement. *International Journal of Cultural Studies*, 2, 329-347.
- Avrahami, E. (2001). *The Israeli backpackers: A study in the context of tourism and postmodern condition*. Ph.D. dissertation. New York: City University of New York.
- Berger, A. A. (2000). *Media and communication research methods: An introduction to qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Blondheim, M. & Liebes, T. (2009). Television news and the nation: The end?. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 625, 182-195.
- Burgin, V. (1996). *In/Different spaces: Place and memory in visual culture*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Burns, P. M. & O'Regan, M. (2008). Everyday techno-social devices in everyday travel life: Digital audio devices in solo travelling lifestyles. In P. M. Burns & M. Novelli (Eds.), *Tourism and mobilities: Loca-global connections* (pp. 146-186). Wallingford: CAB International.
- Buttimer, A. (1980). Home, reach and the sense of place. In: A. Buttimer & D. Seamon (Eds.), *The human experience of space and place* (pp. 166-187). New York: St Martin's Press.
- Campbell, S. W. (2006). Perception of mobile phone in college classrooms: Ringing, cheating and classrooms policies. *Communication Education*, 55(3), 280-294.
- Campbell, H. (2007). "What hath god wrought"?: Considering how religious communities culture (or "kosher") the cell phone. *Continuum*, 21(2), 191-203.
- Cohen, A. A., Lemish, D. & Schejter, A. M. (2008). *The wonder phone in the land of miracles: Mobile telephony in Israel*. Cresskill, NJ: The Hampton Press.
- Cohen, D.J. (1995). Adolescence: Western and Israeli trends. In D. Harman (Ed.), *Youth in Israel*. Jerusalem: The Van Leer Jerusalem Institute.
- Cohen, E. (2004). Backpacking: Diversity and change. *Tourism and Cultural Change*, 1(2), 95-110.
- Featherstone, M. (1996). Localism, globalism and cultural identity. In Wilson, R. & Dissanayake, W. (Eds.), *Global/Local: Cultural production and the transnational imaginary* (pp. 46-77). Durham & London: Duke University Press.

- Fontana, A. & Frey, J. H. (2000). The interview: From structured questions to negotiated text. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (Second Edition, pp. 645-670). London: Sage Publication.
- Fortunati, L. (2002). The mobile phone: Towards new categories and social relations. *Information, Communication and Society*, 5, 513–528.
- Germann, M. J. (2006). "Watch us wander": Mobile surveillance and the surveillance of mobility. *Environment and Planning A*, 38, 377-393.
- Humphreys, L. (2011). Who's watching whom? A study of interactive technology and surveillance. *Journal of Communication*, 61(4), 575-595.
- Harrison, J. (2003). *Being a tourist: Finding meaning in pleasure travel*. Vancouver: University of British Columbia Press.
- Ito, M. (2005). Introduction: Personal, Portable, Pedestrian. In M. Ito, D. Okabe & M. Mastuda (Eds.), *Personal, Portable, Pedestrian: Mobile Phones in Japanese Life* (pp. 1-14). Cambridge: MIT Press
- Ito, M., Okabe, D. & Anderson, K. (2007). Portable objects in three global cities: The personalization of urban places. In R. Lind & S. Campbell (Eds.), *The mobile communication research annual*, Vol. 1: *The reconstruction of space and time through mobile communication practices*. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Jansson, A. (2007). A sense of tourism: New media and the dialectic of encapsulation/decapsulation. *Tourist Studies*, 7(1), 5-24.
- Katz, E. & Foulkes, D. (1962). On the use of the mass media as escape: Clarification of a concept. *The Public Opinion Quarterly*, 26(3), 377-388.
- Katz, J. E. (2003). Do machines become us?. In J. E. Katz (Ed.), *Machines that become us: The social context of communication technology* (pp. 15-25). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Katz, J. E. & Aakhus, M. (Eds.). (2002). *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Krcmar, M. (2009). *Living without the screen: Causes and consequences of life without television*. London: Routledge.
- Lavee, Y. & Katz, R. (2003). The family in Israel. *Marriage & Family Review*, 35(1-2), 193-217.
- Lemish, D. & Liebes T. (2001). Gendered media: Meanings and uses. In S. Livingstone & M. Bovill (Eds.), *Children in their changing media environment*. London & New York: Sage.
- Lever, K. M. & Katz, J. E. (2007). Cell phone in campus libraries: An analysis of policy responses to an invasive mobile technology. *Information Processing and Management*, 43, 1133-1129.

- Levin, D. (2008). The end of male fraternity? The mobile phone and reserve military duty. In A. A. Cohen, D. Lemish & A. M. Schejter (Eds.), *The wonder phone in the land of miracles: Mobile telephony in Israel* (pp. 199-207). Cresskill, NJ: The Hampton Press.
- Ling, R. (2004). *The mobile connection: The cell phone's impact on society*. San Francisco: Elsevier.
- Loker-Murphy, L. & Pearce, P. (1995). Young budget travelers: Backpackers in Australia. *Annals of Tourism Research*, 22, 819-843.
- Luders, M. (2008). Conceptualizing personal media. *New media & Society*, 10(5), 683–702.
- MacCannel, D. (1973). Staged authenticity: Arrangements of social space in tourist setting. *American Journal of Sociology*, 79(3), 589-603.
- Mansfeld, Y. (1992). From motivation to actual travel. *Annals of Tourism Research*, 19(3), 399-419.
- Maoz, D. (2004). The conquerors and the settlers: Two groups of young Israeli backpacker in India. In G. Richards & J. Wilson (Eds.), *The global nomad: Backpacker travel in theory and practice* (pp. 109-122). Channel View Publications.
- Maoz, D. (2005). Young adult Israeli backpacker in India. In C. Noy & E. Cohen (Eds.), *Israeli backpacker: From tourism to rite of passage* (pp. 159-188). New York: State University of New York Press.
- Maoz, D. (2006). Erikson on the tour. *Tourism Recreation Research*, 31(3), 55-63.
- Marsh, J. (2005). Ritual, performance and identity construction: Young children's engagement with popular culture and media texts. In J. Marsh (Ed.), *Popular culture, new media and digital literacy in early childhood* (pp. 28–50). London: Routledge Falmer.
- Mascheroni, G. (2007). Global nomads, network and mobile sociality: Exploring new media uses on the move. *Information, Communication & Society* 10(4), 527-546.
- Maykut, P. & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.
- McCabe, S. (2002). The tourist experience and everyday life. In G. Dann (Ed.), *The Tourist as a Metaphor of the Social World* (pp. 61–75). Wallingford: CABI International.
- McEwen, R. N. (2011). Tools of the trade: Drugs, law and mobile phones in Canada. *New Media & Society*, 13(1), 134-150.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Noy, H. (2002). "You MUST go Trek There": The persuasive genre of narration among Israeli backpackers. *Narrative Inquiry*, 12(2), 261-290.
- Noy, H. (2004). "This trip really changed me": Backpackers' narratives of self-change. *Annals of Tourism Research*, 31(1): 78-102.

- Noy, H. (2007). *Narrative community: Voices of Israeli backpackers*. Detroit: Wayne State University Press.
- Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of social research methodology*, 11(4), 327-344
- O'Regan, M. (2008). Hypermobility in backpacker lifestyles: The emergence of the backpacker café. In P. M. Burns & M. Novelli (Eds.), *Tourism and mobilities: Local global connections* (pp. 109-132). Wallingford: CAB International.
- Paris, C. (2010). The virtualization of backpacker culture: Virtual mooring, sustained interactions and enhanced mobilities. In K. Hannam and A. Diekmann (eds.), *Beyond backpacker tourism: Mobilities and experiences* (pp. 40-63). Bristol: Channel View Publications.
- Pendergast, D. (2010). Getting to know the Y generation. In P. Benckendorff, G. Moscardo and D. Pendergast (eds) *Tourism and generation Y* (pp. 1-15). Wallingford, UK: CAB International.
- Portwood-Stacer, L. (2013). "Media refusal and conspicuous non-consumption: The performative and political dimensions of facebook abstention". *New Media & Society* 15(7), 1041-1057.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5). Accessed 2 april 2014 from <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.
- Ribak, R. (2006). Cultural reflections on the mobile phone in parent-teen relationships. In F. Sudweeks, H. Hrachovec and C. Ess (Eds.), *Cultural attitudes towards technology and communication 2006*, (pp. 595-605). Australia: Murdoch University Press.
- Ribak, R. (2009). Remote control, umbilical cord and beyond: The mobile phone as a transitional object. *British Journal of Developmental Psychology*, 27, 183-196.
- Richardson, I. (2007). Pocket technospace: The bodily incorporation of mobile media. *Continuum*, 21(2), 205-215.
- Riley, P. J. (1988). Road culture of international long-term budget travelers. *Annals of Tourism Research*, 15, 313-328.
- Rosental, M. & Ribak, R. (2011). *Rethinking marginality: Media ambivalence and resistance in an age of convergence and ubiquity*. Paper from the ICA annual meeting, Boston 2011.
- Salmon, R. (1998). A distant place, a worryless place: Motivations for participation in the backpacking trip, and gender influence. M.A. thesis, Ramat Gan: Bar Ilan University.
- Schejter, A. & Cohen, A. A. (2002). Israel: Chutzpha and chatter in the Holy Land. In: J. E. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance* (pp. 30-41). Cambridge: Cambridge University Press.

- Selwyn, N. (2003). Apart from technology: Understanding people's non-use of information and communication technologies in everyday life. *Technology in Society*, 25(1), 99-116.
- Shari P., Walsh S. P., White K. M., Ross M. & Young R. M. (2008). Over-connected? A qualitative exploration of the relationship between Australian youth and their mobile phones. *Journal of Adolescence*, 31, 77-92.
- Shifman, L. & Blondheim, M. (2007). From the spider to the Web: Innis' ecological approach to the evolution of communication technologies. In: M. Blondheim & R. Watson (Eds.). *The Toronto school of communication theory: Interpretations, extensions, applications* (pp. 339-56). Toronto: University of Toronto Press and Hebrew University Magnes Press.
- Silverstone, R. (1994) *Television and everyday life*. London: Routledge.
- Sorensen, A. (2003). Backpacker ethnography. *Annals of Tourism Research*, 30, 847-867.
- Umble, D. Z. (2000) *Holding the line: The telephone in the old order Mennonite and Amish life*. Baltimore, MI: Johns Hopkins.
- UNWTO: World Tourism Organization (2013). *Annual report 2012*. Retrieved on 21.9.2013, from: <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2013-edition>.
- Urry, J. (2002). Mobility and proximity. *Sociology*, 36, 255-274.
- Vries, I. (2005). "Mobile telephony: Realising the dream of ideal communication?". In L. Hamill & A. Lasen (Eds.), *Mobile world: Past, present, future* (pp. 9-28). London: Springer.
- Wagner, U. (1977). Out of time and place: Mass tourism and charter trips. *Ethnos*, 42, 38-52.
- Wang, N. (1999). Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 26, 349-370.
- White, P.B. & White, N.R. (2005a). Keeping connected: Travelling with the telephone. *Convergence*, 11(2), 102-112.
- White, P.B. & White, N.R. (2005b). Virtually there: Traveling with new media. *First Monday*, 10(8). Retrieved on 2.6.2012, from: http://firstmonday.org/issues/issue10_8/white/index.html
- White, N. R. & White, P. B. (2007). Home and away: Tourists in a connected world. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 88-104.
- Williams, D. R. & McIntyre, N. (2001). Where heart and home reside: Changing constructions of home and identity. In *Trends 2000: Shaping the Future* (17-20.9.2000; pp. 392-403). Lansing, MI: Michigan State University, Dept. of Park, Recreation & Tourism Resources.
- Winnicott, D. W. (1965). *The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. London: Hogarth Press.

- Wyatt, S. (2005). Non-users also matter: The construction of users and non-users of the internet. In: N. Oudshoorn & T. Pinch (Eds.), *How users matter: The co-construction of users and technology* (pp. 67-79). Cambridge, MA: MIT press.
- Young, T. N. & Hanley, J. E. (2010). *Virtual mobilities: Backpackers, new media and online travel communities, social causes, private lives*. Australian Sociological Association Annual Conference 2010, Sydney: NSW.
- Zhao, S. (2003). Consociated contemporaries as an emergent realm in the lifeworld: Extending Schutz's phenomenological analysis to cyberspace. *Human Studies*, 27, 91–105.